

« zurück blättern vor »

**RYCZAŁT** subst. m., ab 1550; auch *ryczart*. **1)** ‘Darlehen, das dem Schuldner die Verpflichtung auferlegt, im Falle der Nichteinhaltung des Rückzahlungstermins die doppelte Summe zu zahlen’ – ‘pożyczka nakładająca na dłużnika obowiązek zapłacenia sumy podwojonej, jeżeli nie dotrzyma terminu zwrotu’: (1564) 1564 BielKron 385, SPXVI *pożyczyl przereczoney sumy [...] pod zakładem ryczartu takiego / iefli ich pierwszego roku nie wroci / tylką sumę przepadnie, wtorego – takie dwie.* o 1594 SarnStat 1272, SPXVI *RYCZART. [...] Iz iefli ná czas zámierzony nie odda, tedy tyle dwoie przepada.* o (1621) 1643 CN *ryczárt / pożyczek taki że gdy ná czas kto nie odda / wé dwóynasob pierwszego pożyczku przepada: gdy drugi raz / wé dwóynasob wtorego przepadku dáć ma: gdy trzeci / we dwóynasob trzeciego / i ták dáley.* o [LBel.] 1780 Włodek Sł, MAY *Ryczart – pożyczek taki, że gdy na czas kto nieodda, wedwóy-na sób [!] oddać powinien.* – SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, DOR (daw.). **2)** ‘Zins, Gewinn, Wucher’ – ‘procent, zysk, lichwa’: (†1696) 1764 Pot.Syl. 374, L *Ze sporym ryczałtem iściznę mu wraca.* o [LBel.] (1683–1690) 1971 J.A.Mor.Psyche 512 *Sowitym mu to odda Bóg ryczałtem.* – L, SWIL, SW (stp.), DOR. **3)** *ryczzałtem* adv., ‘in Bausch und Bogen; pauschal’ – ‘hurtem’: 1764 TR *ryczzałtem co kupić, sprzedać.* o (†1823) 1828 Czart.Mscr., L *Ryczałt, ogół rzeczy, prawie toż samo, co hurt.* o 1828 Szanf 85-7, SJAM [ptaki] *Znowu smignęły w górę, znowu w studnie wpadły, / Ścisnęły się na koniec i zręby obsiadły, / I ryczałtem wypiuszy, rozwinęły loty.* o (1843–1846) 1885–1887 Baliń.M.Polska I 44, DOR *Kazimierz IV postanowił r. 1459, żeby zagraniczni i krajowi kupcy przybywający do Poznania ryczałtem tylko towary sobie sprzedawać mogli.* o †1849 Słow., SW *Dla oszczędności grzebać będziemy ryczałtem.* o 1901 Smol.W.Pisma II 419, DOR *Nie potępiając ustawy ryczałtem, wykazywał w niej autor ułomności i braki.* – TR, L, SWIL, SW, DOR (przestarz.). **4)** *ryczzałtem* adv., ‘pauschal berechnet oder bezahlt’ – ‘obliczać, płacić bez rozbijania na poszczególne sumy’: 1843–1855 Moracz.Dzieje VI 183, DOR *Szos każde miasto płaciło ryczałtem do skarbu Rzeczypospolitej, a rozkładało go na swych mieszczan.* o (1932) o J. Unił. Pok. 202, DOR *Nie chcę ryczałtem, proszę mi dać po piętnaście procent od każdego egzemplarza sprzedanego.* – nur DOR. **5)** ‘Provision, Rabatt’ – ‘prowizja, rabat’: vor 1912 SW *Został komu innemu za mniejszy R[yczałt] powierzony.* o vor 1912 SW *Dyrekcja kolei państwowej daje pewien R[yczałt] dziennikom za ogłoszenia.* – nur SW (prow.). **6)** ‘Pauschalsumme für bestimmte Ausgaben ohne Aufteilung auf einzelne Ausgabenposten’ – ‘suma przeznaczona na jakieś określone wydatki bez podziału na szczegółowe pozycje’: 1950 Państwo 11 s.13, DOR *Dowódca (...) kompanii otrzymywał*

*pewien ryczałt z kasy królewskiej na utrzymanie podoficerów i szeregowych swej kompanii.* o 1954–1956 Prz.Kult. 28, DOR *Od szeregu lat nie może doczekać się etatu i pozostaje na 200-złotowym ryczałcie miesięcznym.* – nur DOR. ◇ **Var:** *ryczałt* subst. m., (†1696) 1764 Pot.Syl. 374, L – L, SWIL, SW, DOR; *ryczart* subst. m., (1564) 1564 BielKron 385, SPXVI o [LBel.] 1780 Włodek Sł, MAY – SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW (stp.). ◇ **Etym: 1)** frühnhd. *Rutschart* subst. m., ‘Wucherzins’, GÖT, nur für Inh. 1, 2. **2)** nhd. *Rütschart* subst. m., ‘dss.’, GRI, nur für Inh. 1, 2. ◇ **Hom:** *ryczałt* subst. m., ‘Schrei, Gebrüll’, bel. seit 1773, L, zuerst geb. L. ◇ **Der:** *ryczartowy* adj., [hapax] 16. Jh. SPXVI, nur für Inh. 1; *ryczałtowy* adj., (1853) 1900 Kaczk. Murd.II 30, DOR, zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 6; *ryczałtowo* adv., 1857 Dz.Lit.Lw. 13, DOR, zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 3, 4; *ryczałtować* v. imp., ‘pauschal berechnen’, (1936) 1956 Łukas.Naucz. 174, DOR, zuerst geb. DOR, nur für Inh. 4, 6. ♦ Die Definition bei Bielski (1551) und bei CNAPIUS entspricht derjenigen bei GRIMM (s.v. *Rutscherzins*): es handelt sich wohl um einen alten Terminus des Rechts (vgl. GRIMM s.v. *rutschen*: “von der regelmässig fortschreitenden erhöhung eines betrages”, mit einem Beleg aus Weisthümern 1, 739). Inhalt 1 und eventuell Inhalt 2 stammen aus dem Deutschen, die weiteren Inhalte sind polnische Weiterentwicklungen.

« zurück blättern vor »